

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS VIDÉKI FÜGGETLENSÉGI PÁRT KÖZLÖNYE.

Előfizetési árak:		Vidékre küldve:	
Helyben:			
Egy évre . . . 10 kor. — fill.	Egy évre . . . 16 kor. — fill.		
Fél évre . . . 5 " — "	Fél évre . . . 8 " — "		
Negyed évre . . . 2 " — "	Negyed évre . . . 4 " — "		
Egy óra . . . 1 " — "	Egy óra . . . 1 " — 70 "		
Egyes szám ára 4 fillér.			

Főszerkesztő: **BENEDEK JÁNOS.**
 Felelős szerkesztő: **H. MÓRICZ PÁL.**
 Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díjak:

Hat hasábos petit sor 10 fillér. Nagyobb terjedelmű és többször megjelenő hirdetések jutányosan. — Apró hirdetés minden szö 4 fillér.

Erős Torony.

Az ispotályi ref. templom toronygombjának* felhuzása alkalmára írta 1901. július 31-én elmondta: **Könyves Tóth Kálmán.**

Szelid, nyári éjjel terült e földre,
 Aludta álmát gazdag és szegény.
 A gond is elphent és nem gyötörte
 A földmivest tikkasztó nyár hevén.
 Az éjszaka fényes csillag palástja
 Takarja lágyan az egész határt.
 Neved, uram, erős kösziklabástya!
 Pusztító tűz e Toronyrak nem árt.

Éjjel lejárt s felzug vad tüzi lárma,
 „Ég a torony!” kiáltja száz torok;
 Talán Urunk bosszura gyulva jár ma?
 Toronytetőn izzó láng sustorog,
 Pár óra csak . . . de hosszú rémes óra!
 Harang olvad, vitorla gomb ledől.
 S komor falak szép hajnalvirradóra . . .
 Gyászshirnők a nagy romlás felől.

E nép az élet terheit emelve,
 Bizodalmit, hitét nevelte itt,
 Talpig magyar vallása, szíve, nyelve,
 Követni vágyott hithű őseit.
 S hogy örömmel járjon szent templo-
 modba,

Disziteni óhajta lakhelyed,
 Hol a buzgóság szárnyait kibontva,
 Feléd szálljon, ha itt lent tévelyeg.

De ha ki nem terjeszted védve szárnyad,
 Hiában ima, munka s szorgalom!

* A torony a javítási munkálatok közben égett le 1899. júl. 15-én éjféltán.

Erős paloták is csak lenge árnyak . . .
 Gögös Babilon vára pusztá rom!
 Nem Babilon . . . kis templom im e házad;
 T a l á n azért nem örizi kezed?
 Avagy igazságod haragra lázad,
 E nép ellen, ki sokszor vétkezett!

T a l á n azért fuvallád ki e lángot,
 Mely e tornyot ledönté hirtelen,
 Mert fiad fagyasztó hite bántott,
 Sötétben jártak derüs reggelen!
 Minek a ház? Kihaltak a hű lelkek,
 Kik égve vágytak szent igéd után,
 S itt egybegyűlve örök üdvre lelték . . .
 Oly fájoan vádolhat e »t a l á n!»

Föl, a magasba föl, oda tegyétek,
 Ezt a gombot, aranyos csillagot!
 Szálljon szivünköl ima, hála-ének,
 Hogy Istenünk s erők el nem hagyott.
 A mi még hátra van, nehéz a munka;
 Építőink kísérd továbbra is!
 Ugy építnek hiven a mi javunkra,
 Ha velök jársz, védelmező Paizs!

Védő szerelmed nyugodjék e házon,
 Ha ez ujjult: uj szívet is Te adj.
 Örök éber szemed reánk vigyázzon,
 Erős Tornyunk maradj, te Szent, te
 Nagy!

E csillagról s gombról az égre nézve,
 Juttasd eszünkbe tűnő éveink,
 S lelkünk e földről szebb hazába néz be,
 Honnan fiad örködve ránk tekint!

Ki tudja, mikor kondul majd harangja,
 S óránk is üt, jelezve az időt,

Hogy egybegyűlt népednek hirül adja:
 „Borulj le itt jó Istened előtt!”
 Urunk! lehellj reánk pünkösti lángot,
 Szikrája tette gyujtson ezeket;
 Tisztítsa ujjá a romlott világot,
 Hazánk így érjen másik ezredet!

Te oszlasd el, Atyánk, ha bánt e miatt,
 Bennünket önvád s lelki furdalás.
 Jóságodat nem így tanítja Fiad,
 Békét hozott az áldott Messiás!
 Csapást ha küldenél: javunkra válik,
 Te akarod s tisztit a tűz-özön,
 A csonkatorony nem lesz rom sokáig;
 Égő csipkebokor a jégközöny!

Örüljete! ma már ez ujj toronyra
 Gombot tűzünk s aranyos csillagot,
 Vidáman lengjen fönn az ércvitorla,
 Mit a viharok karja forgat ott.
 Ledölt ormok helyén az új művészet
 Ez oszlopa biztos zálog legyen:
 Ugy látom is, ha most jövőbe nézek,
 Hogy e torony ott áll magas hegyen!

Te ujj torony! hirdessed a jövőnek
 Az elődök erős, buzgó hitét,
 S ha tűz, viszály, népedre törve jönnek:
 Bátyájukat hitőkre építsék.
 Lobogjon tűz, mely nem rombol, de épít,
 A buzgalom mindenkit hasson át,
 Ujjal cserélve feledjük a régít,
 S zengjünk közösen örömharsónát!

Az ispotályi templomról.

— Alkalmi visszapillantások. —

Írta: **Zoltai Lajos.**

Folyt. és vége.

1744-ben merül fel legelőször a ref. ispotályhoz hasonló berendezésű r. kath. szegényház felállításának terve. Az Antal napi szabadság (országos vásár) ideje táján a város három hajduja összetűzött egy idevaló és egy nagykarolyi piarista „fráter”-rel. A casus részleteit nem ismerem. De azt tudom, hogy **Bogáthy Pál** provinciális commissarius a rendfőnök és a rendház nevében elégtételt kért a tanácstól. Tehát bizonyosan sérelem esett a tisztelendő atyákon. A Residentia hajlandó volt békésen megégyezni, ha

1. az egyik **g o r o m b á b b** hajdu két, a másik kettő pedig egy évi sánczmunkára büntetettik.

2. ha a tanács a város közjövödelméből ispotályt állít és tart fenn, melybe csupán katolikus szegények vétethetnek fel; a

felügyelet pedig mindenkor a piarista rend főnökét illeti.

A r. kath. ispotályt többször megújított királyi parancsra nem elébb, csak három évtized múltán rendezte be a mai helyén a városi tanács. 1771-ben a kir. biztos azt követelte, hogy a jelentkező kath. vallású szegények a ref. ispotályba vétesse nek fel. A ref. egyház erre azt felelte, hogy ez ellenkezik a ref. ispotály rendeltetésével. Nemis akarhatta, hogy az ősi intézet ily módon kivetkőztessék protestáns jellegéből. 1788-ban pedig **Klobusiczky** adminisztrátor reformátusok és katolikusok számára közös szegényház felállítását sürgette. Miként 72 évvel később a hirhedt császári pátenset, most is a helytartó tanács rendeletét a kis templomban olvasták fel a gyülekezet színe előtt.

És a debreczeni nép most is egyező akarral tiltakozott a felsőbb nyomás ellen s el nem fogadhatónak nyilvánította az egyház gyöngítését célzó királyi kívánságokat.

Az elnyomás eme korára esik az is, hogy a város arkain belől harmadik templom építésével kezdett foglalkozni a kö-

zönség. Az 1763-dik évi egyházi jegyzőkönyvben olvassuk: „Projectaltatott: harmadik templomért is küldessék instantia a Felső udvarhoz, melyben való szolgálatra minden holnapban egy-egy izben való szolgálatra ajánlkoztak Tiszteletes Professor Uramék.”

Tudjuk, hogy a mai akkor tervezett harmadik templom csak 1887-ben épülhetett fel.

Visszatérve az ispotályi templomhoz, az idő viszontagságai által megrongált fedelét 1788-ban megújítani rendelte az egyházi előjáróság. A fedél tervét **Dvorsák** nevű idegen ácsmester készítette, aki ezért egy Souverin aranyat kapott, a munkát pedig 1792-ben helybeli mesterekre bízták. 1804-ben új urasztalát kapott a templom. 1807-ben boltozatának, fedelének javítását határozták el.

1811-ben a város felével együtt másodsor is leégett az Ispotály. A városi levéltárban feltalálható adatok szerint a város elpusztult összes középületeivel, r. kath. templommal és plebániával együtt a házi pénztár viselte az Ispotály újra építésének költ-

Szilágyi Dezső.

Mint a villám a nyári égboltozatról, akként sujtott le közéletünk látatárán a Szilágyi Dezső váratlan halála.

Pedig a politikai élet forrongó napjaiban, mikor a szenvedélyek, elmentés törekvések vészes felhői sötéten kavarnak a magyar politika izzó égboltozatán: most volna legnagyobb szükség a magyar parlament szellemóriására, a nemzetünk egén feltornysuló végzetes felhők fenyegető erejét szétromboló viharágyura.

Ha a vihar pusztító hatalma apró fákat, virágzó csemetéket tördel össze: az is fájdalmas látvány s érzékenyen érinti lelkünket; de rettenetes, lélek rázó jelenet az, mikor az erdők díszét, a vészekkel-viharokkal annyiszor megküzdött hatalmas tölgyet tövestől tépi ki, vagy derékban roppantja össze a fergeteg letipró haragja, mely békében hagyja az alacsony cserjéket, a támaszra szoruló élösi kuszó növényeket, de kiválasztja a kimagasló tölgy messze díszlő koronáját, hogy azzal küzdjön meg s arra viharozza dühét a miatt, mert az különb, hatalmasabb mer lenni a többinél.

S míg ott fekszik élettelenül a kidőlt óriás: a megdöbbenés néma érzete rezgeti meg mindnyájunk lelki hurjait; majd fájdalom siráma váltja

fel a megdöbbenés némaságát s felszakítja keblünkben a bánat sóhaját a szörnyű gyász, a pótolhatatlan veszteség fölött.

Mert Szilágyi Dezső halála a magyar hazának pótolhatatlan vesztesége.

Szükség lett volna még az ő átható lángelméjének csodás erejére; szónoki hatalmának ellenállhatatlan varázsára: hogy megvédelmezze diadalmasan kivívott legnagyobb, legszebb alkotását az örök élet számára az ellene törő ádáz ellenséget irtani, rombolni készülő merényleteitől.

Most, a midőn hűtlen sáfárok körmei közé került a szabadelvűség minden eddigi nagy vívmánya; midőn ijesztően emelgetik fejüket a sötétség ördögei, huhogó baglyai; mikor a liberalizmus ellen indított reakció a nemzetiségek s fanatizált buta tömegek vad szenvedélyeit uszítja a szabadelvű reformokkal kapcsolatban állami létünk, nemzeti haladásunk s társadalmi fejlődésünk ellen: a kultur harc kitörése küszöbén még nagy, de igen nagy szükség lett volna az ő hadvezéri talentumára, szellemi kincseire, lelki tisztaságára, vasjellemének, csodálatra méltó egyéniségének s tekintélyének imponáló erejére.

Sajnos, a felvett harc további folyamán csak lelkének holta után is köztünk maradó varázserejével fog velünk együtt dolgozni; de e példa lelkesítő hatalma erőt fog kölcsönözni a küzdelem hevében el-eltikkadó lel-

keinknek; megedzi izmainkat, hogy méltó közkatonái legyünk a világosság, a lelkiismereti szabadság, a haladás dicső lobogójának, melynek Ő, a minden idők egyik legkiválóbb parlamenti szónoka, a hatalmas államférfi, diadalal koszoruzott hős bajnoka, vezére volt.

Méltó a mi nagy gyászunk . . . és ravatalánál vigaszt ad az a gondolat, hogy „non omnis moritur“: s az a fényugár, mely gloriát von ravatala körül: annak a dicsőség- és büszkeség-érzetnek lángjából özönlik, mely mindnyájunk lelkéből feldobog: hogy ő a mienk volt.

B. I.

(Szilágyi életéből.)

(Jellemző apróságok.)

Lapunk egyik kiváló munkatársától kaptuk az alábbi Szilágyi Dezsőre vonatkozó apróságokat, melyek jellemzők e nagy magyar államférfira

(Szilágyi Dezső és a debreczeni királyi tábla.)

A Szilágyi Dezső jóindulata nélkül Debreczenből nem lett volna királyi táblai székhely. Tisza Kálmán minden befolyásával azon működött, hogy a két szomszéd város közül csak Nagyvárad kapjon királyi táblát, a debreczeni törvényszék pedig csatoltassék a pakfongváros kir. táblájához.

Nagy harc volt ez Debreczen és Nagyvárad között. Ugy látszott, hogy egyik városnak buknia kell. Nagyvárad mellett a teljhatalmu Tisza Kálmán kardoskodott s Szilágyi Dezső se szerette volna szülővárosát, Nagyváradot mellőzni. Debreczen mel-

seggit is. Építési anyagokra 100,136, munkások fizetésére 45,346 Rh. forintot költött ekkor a város. Az ispotályi templomra 3042, a r. kath. templomra pedig 7332 Rh. frt értékű anyag esett.

1815-ben Pápai Ferencz óras 1800 váltó frtért új órát csinált az ispotályi toronyba. Az árát ennek is a város fizette.

1843-ban bádoggal fedték a tornyot, a templom belsejét is igazították. 1844-ben Dohányossy József asztalos mester új karzatot, szószéket, ülőpadokat csinált. Az ócska urasztaláról, szószékéről, lelkészi székéről pedig azt határozta az egyházi előjáróság, hogy azokat az acsádi vagy más szegény egyháznak kell ajándékozni.

1856-ban annyira veszedelmes állapotba jutott a szerény kistemplom, hogy a hatóság bezáratta. Ekkor városi segély mellett Vecsey Imre építőmester és Simon István ácsmester hozták jókarba 4346 frtért.

1858-ban új korszak nyílt az Ispotályra. A város közönsége Rudolf trónörökös születése emlékére 80,000 frt örök alapítványt tett a koldulás eltörlésére, a ref. ispotály javára.

Ekkor az Ispotályt is kibővítették s az egyházzal egyetértve új szervezettel látták el. A 70-es évek elején a városi közgyűlés a város és egyház által fenntartott eme kegyes intézet számára 1400 frttal emelte a 80,000 frtos alapítvány 5% kamatát.

Az elmúlt években ismét roskadozásnak indult a templom. Megint be kellett zárni. Alighogy megkezdették 1899-ben a javítását, ismeretlen okból egy kora hajnalban tűz ütött ki a torony sisakja alatt. A torony fedele elhamvadt; az óra és harangok is megolvadtak

Azóta ideiglenes deszkafedél takarta a tornyot. A felépítést azok a tárgyalások késeltették, amelyek a város és egyház között az Ispotály és 1858-ban kijelölt területének birtokjogának végleges rendezése, az ispotály újjászervezése körül folytak. A megálapodások ma már miniszteri jóváhagyást is nyertek. A tervezett építkezések, részint a város, részint az egyház költségén hat év alatt hajtatnak végre. S akkor Debreczen olyan emberbaráti-teleppel gazdagodik, melyet méltán büszkeséggel mutathatunk idegeneknek. A szegények számára két új emeletes pavillon, az egyház árváinak is hasonló emeletes pavillonok épülnek. Új óvoda váltja fel az 1882-ben állított régi épületet és modern új iskolák nyílnak meg.

Szücs István után hadd iktassam ide az Ispotály-templom lelkészeinek névsorát:

1704—1705 Ember Pál.
1711—1719 Szőnyi István (vagy Szathmáry István.)
1720. Kátai György.
1724. Apát Miklós.
1725—1735 Kereszturi Pál orvosdoktor.
1735—1837 Debreczeni Donga Mihály.
1755-ig Körösi Mihály.
1756—1761 Kabai András.
1762 Csepeli Ferencz.
1763—1779 Vecsey András.
1780—1786 Ormós András.
1787—1795 Gál András,
1796—1813 Mester Ferencz,
1814 Szoboszlai Pap István.
1819 Varga András.
1832 Vecsey József.

1836 Könyves Tóth Mihály.
1842 Zagyva Imre.
1882 Könyves Tóth Kálmán.

Még csak azt említem meg, hogy 1755-től kezdve az egyház anyakönyvei külön kitüntették azokat, akiket az ispotály-templomban kereszteltek és eskettek; 1761-ben pedig tek. T i k o s István, nemz. F a z e k a s Mihály uraimék inspektorságában és C s e p e l i Ferencz praedikatorságában saját keresztelési, esketési és halotti anyakönyvet nyitnak az Ispotály és az árkon kívül lakók számára. Ekkor valósággal a külvárosok papjává lesz az ispotályi lelkész. Ő kereszteli, esketi, temeti még a péterfiai és csapó-utczei kapu előtt lakókat is. Ezt a külön anyakönyvet 1802-ig vezetik. De az ispotályi templom szereplését azután is megkülönböztetik a közös anyakönyvek. Sőt az ispotályi lelkész külön állása abban is kifejezésre jutott, hogy 1842-ig semmiféle egyházi gyűlésre meg nem hívták.

Ime a parochialis körök csirája; praecedens arra nézve, hogy a debreczeni nagy egyház az egység erejének veszélyeztetése nélkül kisebb egyházközségekre osztható.

A mostani szép ünnepély alkalmából ezeket mondhattam el a Szilágyi Ferencz városi építész tervei szerint megújított ispotály templomról. Midőn tornyának csucsán ismét ragyogni látom az aranyos csillagot, imára nyílik az én ajkam is. Legyen Isten áldása a hívők seregén, a kik lelki vigaszt keresnek az Ur hajlékának boltíve alatt! És a krisztusi szeretet forrása időtlen idő-kig táplálja e templom közelében a gyülekezet szegényeit, árváit!

lett azonban megmozdult egész északkeleti Magyarország!

Lapunk, a „Debreczen“, mely minden időben Magyarország függetlenségeért és városunk érdekeiért küzdött, hasábjain napról-napra városunk igazait fejtegette. A debreczeni és a Debreczennel rokonszenvező képviselőknek volt rá gondjuk, hogy a „Debreczen“, ezen számai a Szilágyi Dezső kezébe jussanak.

Szilágyi Dezső, mint akkori igazságügyminiszter, a képviselőház ülései alatt nagy figyelemmel olvasgatta a „Debreczen“ czikkeit és nem egyszer helyeslőleg bólintott a fejével.

Jó indulatának az lett az eredménye, hogy Szilágyi Dezső olyan ügyesen kiczirkalmazta a javaslatot, hogy nemcsak Nagyvárad, hanem Debreczen is kapott kir. táblát (sokkal nagyobb terjedelműt, mint a váradi), holott Nagyváradon mindenki meg volt arról győződve, hogy a Tisza Kálmán és Szilágyi Dezső befolyása folytán lefözik Debreczent s elkaparintják előle a kir. táblát!

Szilágyi Dezső azonban az igazságot szerette, holott a Tisza Kálmán korszakában napirenden volt az igazság eltiprása s a nagy ur hiába akarta megbüntetni Debreczert azért, hogy innen kitették a bihari pontokkal kipitykézett, de kifordított szűrét: a Szilágyi Dezső igazság-érzetén megtört minden bosszu vágya.

Tehát városunk nemcsak diszpolgárát, de egyik őszinte jóakaróját gyászolhatja Szilágyi Dezsőben!

(Szilágyi Dezső és Kiss Albert.)

Szilágyi Dezső a kir. táblák területének beosztása felett tanakodott. Nem tudta elhatározni, hogy Beregvármegye és Szilágyvármegye közül melyiket csatolja Debreczenhez? Kiss Albert debreczeni ev. ref. lelkész s orsz. gyűl. képviselőhöz fordult aztán felvilágosításért, hogy Debreczen melyik vármegyével van szorosabb összeköttetésben s melyik vármegyét óhajtának inkább a debreczeniek?

— Mindakettőt! — felelte nagy nyugalommal Kiss Albert. Szilágyvármegye, forgalmi és közgazdasági szempontból, teljesen Debreczen felé gravitál, — Beregvármegye pedig a tiszántuli ev. ref. egyházkerülethez tartozik, így régi és állandó összeköttetésben van Debreczennel. Tehát mindkét vármegyét a debreczeni kir. táblához kellene csatolni!

Szilágyi Dezső elmosolyodott s egy régi, de találó adomával felelt a komoly Kiss Albertnek:

— Te is olyan vagy, mint az egyszeri cigány! Midőn didergett és éhezett s azt kérdezték tőle: mit szeretnél inkább, megmelegedni, vagy jól lakni? — így felelt: Legjobban szeretnék szalonnát piritani! Én is azt kérdeztem tőled, hogy melyik vármegyét óhajtjátok inkább s te mindakettőt óhajtod, holott csak az egyiket csatolhatom Debreczenhez!

Beregvármegyét nem is kapta meg a debreczeni kir. tábla!

(Szilágyi Dezső és Pulszky Guszt.)

Szilágyi Dezső nem tartozott az udvarias emberek közé. Röviden kifizette azokat, kik felbosszantották.

Midőn még a mérsékelt ellenzék vezére volt, egy nagy képviselőházi vita idején sokáig késett a felszólalásával. A politikai illem pedig azt kívánta, hogy míg a pártvezér nem beszél, addig a párt többi tagjai is tartózkodjanak a szónoklástól.

A stréber Pulszky Guszt. már nagyon szeretett volna felszólalni s megkörnyékezte Szilágyi Dezsőt. Beszélj már! — ugymond — mert mások is vannak a pártban, kik érvényesíteni kívánjuk magunkat!

Szilágyi nagy komolyan ránézett a kis Pulszkyra s ezzel torkolta le:

— Jobb, ha megfésülködöl!

(Szilágyi és az udvar.)

Modora miatt Szilágyi az udvarnál se volt kedves ember. Miniszterkorában se tudták rávenni, hogy a Bécsben lakó főhercegeknél a szokásos új évi tisztelgéseket megtegye.

A főhercegek pedig (Isten tudja, mi kedvök telik benne!?) nem engedték el a minisztereknek és más méltóságoknak a „glückliches neues Jahr“-t s a nagy Szilágyit „gróbián“-nak mondták, hogy ezen üres és felesleges szokásnak meg nem hódolt!

De hiába tartották őt „gróbián“-nak, újabb időben, a legkényesebb helyzetekből mindig az ő bölcs szava mentette ki a dinasztia!

„Oh, mily dicső ész bomla itten széjjel“ . . .

Emlékezések a debreczeni csatáról.

(1849. augusztus 2.)

1849. augusztus hó 2-dik napján zajlott le a debreczeni csata Szomorú, de dicsőséges gyásznappal ez a szabadságharcosok önfeláldozó csatája a debreczeni csata, melynek ötvenkettedik évfordulóját holnap érzjük és ünnepeljük. Elvárjuk, hogy e hazafias ünnepen, holnap délután, a főiskola előtt a lelkes ifjúsággal együtt a legnagyobb számban zarándokol ki a honvédsírokhöz a polgárság, mely előtt felújítjuk, rövidesen összevonva a debreczeni csatánép történetét ahogy azt Brankovics György elbeszéli.

1849. augusztus 2-ikán Vámos-Péresen fondorkodott Görgei, már ekkor kézalatt trafikált a muszkával. De aznap Nagy Sándornak kemény harcra kellett vivni Debreczennel a muszkákkal, a kik utól érték itt Görgey hadtestét.

Görgey Nagy Sándornak azt az utasítást adta, hogy „az első hadtest jobbra-balra az Ujvárosnak vezető uton álljon fel és ha ellenség mutatkozik, támadja meg és verje meg.“ Nagy Sándor e szerint intézkedett.

A zöm parancsnokságát Bobichra, a balszárnyat Máriaassyra, a jobbszárnyat Korponayra bizta, aztán végig lovagolván az előőrskön, Máriaassyval és Pongráczczal be lovagolt Debreczenbe ebédelni.

Paskievitsch augusztus 2-án reggel félhárom óraker támadott a II-ik és III-ik orosz hadtesttel, még pedig a jobb szárnyon és szemben egyszerre. De a támadás nem sikerült. A magyar tüzéség nagyon kitüntette magát.

Paskievitsch 5 óraker 48 ágyuval, két gyalogdandárral, három lovas hadosztálylyal és a muzulmán lovassággal a magyar jobbszárnyra vetette magát és Korponay 3000 emberét futásra kényszerítette. Időközben Bobichot is kétoldalról támadták meg, mi-

után lovát kilőtték és ő is megsérült, követte hátrább embereit. Máriaassy vereség nélkül, rendben huzódott vissza.

A muzulmán lovasság valóságosan megszárolt a csatatéren, ugyanugy üldözés közben a városban is. Nagy Sándor 367 embert, 200 lovat és 4 ágyut vesztett, az oroszok 25 tisztet és 252 embert. A sébesültek közt volt Kuprianow altábornagy, a II-ik orosz hadtest parancsnoka és Moller vezérőrnagy. Nagy Sándort az oroszok lánghán üldözték. Augusztus 3-án Berettyóra érkezett.

Paskievitsch, ki a csatát Konstantin főherceg jelenlétében vezette, győzelmét nagy tábori misével ünnepelte Debreczenben, a nagy templomban, tehát ugyanabban a templomban, a hol a függetlenségi nyilatkozat kihirdettetett.

Holnap lesz augusztus második napja. Hisszük és elvárjuk, hogy a debreczeni csata 52-ik évforduló napján a debreczeni polgárság sűrű seregben zarándokol ki a névtelen szabadsághősök sirjához. Menjünk polgártársak és koszoruzzuk meg a honvéd sírokat.

NAPI HIREK.

Gomb feltevés.

(Az ispotályi templomnál.)

Az ispotályi templom toronygombját tegnap d. u. helyezték el a sugár sisak csucsán szép ünnepség mellett. A templom körüli tért s a város szélső házsoráig nyuló mezőt ezrekre menő közönség lepte el. A presbiterium és a városi tanács is számos tagja által volt képviselve. Az ünnepség a XC. zsoltár eléneklésével kezdődött. Ezek ajkairól hangzott a gyönyörű ének: „Te benned bízunk eleitől fogva.“ Azután Könyves Tóth Kálmán, ispotályi lelkész olvasta fel a templom javításának történetét. Elmondja, hogy az egyháztanács 1899-ben elrendelte a templom külső-belső kijavítását. Már folyt a munka, mikor szakértők a torony fedélszerkezetének veszélyes voltját is megállapították. Utólagosan tehát ennek helyrehozását is felvették a vállalat sorába. Az állványokat fel is állították a torony körül, mikor július 15-én hajnali 1 óraker lángnyelvek törtek ki a toronyból. Virradtára már csak a torony füstölgő, kormos falai emelkedtek a magasba. A gomb, s a csillagot, vitorlát tartó nehéz vasrud lezuhant a templom tetejére s még a boltozatot is beszakította. A torony két harangja, az óraszerkezet megolvadva hullottak le. — A tűz keletkezésének okát a rendőri vizsgálat sem derítheti ki. A templom telekkönyvileg a város nevében áll. Tehát a város kötelessége volt volna a templom megújítása. De mig ez a kérdés tisztázatlan — a presbiterium előlegezte a restaurálás költségeit. A terveket Szilágyi János városi építész dolgozta ki. — A munkát pedig Bihari István helybeli építőmester vállalta fel.

Ezt tartalmazta a felolvasott okirat, a melyet a gombban helyeztek el emlékezetnek okáért. Majd alkalmi remek költeményét szavalta el Könyves Tóth Kálmán. A költő-pap Isten sujtó ostorát látja a tüzvészben, a mely elhamvasztá a templomot, büntetésül a hit-közönyének, a vallásosság meglazulásáért. A szép költemény, melyet lapunk mai számában is közlünk, mely hatást tett a jelenlevő roppant közönségre. Végül a Kölcsey Himnuszát énekeltek. Most következett a gomb felhuzásának és feltevésének ideg-izgató munkája. A Rákóczi induló hangjai mellett lassan huzták felfelé a kendőkkel diszitett gombot és vitorlát. Mikor a sisak felett összerótt keskeny állványra is beemelték a munkások, — a 4 méter hosszú rudra ráillesztették és forrasztották a sok sugáru aranyozott csillagot. Nehéz életveszélyes feladat volt a nehéz gomb elhelyezése. Késő estig nem is boldogultak vele az ácsok. Csak ma reggel illeszthették végképen a helyére. Ma aztán a fedél bádogazáshoz is hozzáfogtak.

Kovács József gyásza.

A debreczeni függetlenségipárt kiváló és köztisztelt elnökét, Kovács József ügyvédet es nejét mély családi gyász sujtotta. Részvétel értesülünk pártunk és a debreczeni polgárság kitünőségének gyászáról, szeretett anyósa, az ösmert debreczeni urasszony, özv. Udvarhelyi Károlyné ma reggel elhunyt. A boldogult urasszony néhai Udvarhelyi Károly tekintélyes ügyvédnek volt az özvegye. Kedves, kedvelt és jóságos urasszony volt. Veje, Kovács József ügyvéd, pártelnökünk háznál következett részvételtől halála, melyről a család gyászjelentést adott ki. Eme gyászjelentést őszinte részvételünk kifejezése mellett itt közöljük:

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett anyánk Özv. Udvarhelyi Károlyné Sáska Mária ma 1901. aug. hó 1-én, reggel 6 óraker rövid szenvedés után élte 68 ik évében hirtelen elhunyt. Kedves halottunk földi maradványai f. aug. hó 2-án, d. u. 5 $\frac{1}{2}$ óraker fogak a Hatvan-utca 34. számú házunktól a róm. kath. egyház szertartása szerint a Kossuth utcai családi sirboltba örök nyugalomra helyezettetni. Az engesztelő szent mise-áldozat pedig f. aug. hó 3. napján, d. e. 9 óraker fog az egek Urának bemutatni. Debreczen, 1901. aug. 1-én. Udvarhelyi Erzsike Kovács Józsefné és férje, dr. Udvarhelyi Károly és neje, Udvarhelyi Géza és neje, Udvarhelyi Teréz Bujdosó Lajosné, az összes rokonok nevében is. Az örök világosság fényeskedjék neki!

A Debreczeni Dalegylet estélye.

Ismeretesek már azok a kedélyes, s élvezetes estélyek, melyeket a híres debreczeni dalegylet szokott tartani a mű élvező közönség számára. Ily — programban oly gazdag estélye lesz e dalegyletnek augusztus hó 8-án is, amikor be lesznek mutatva azok a dalszámok, melyek fénypontjai lesznek a Tiszavidéki dalosszövetségnek Debreczenben augusztus hó második felében tartandó dal-

ünnepén. Az estély, mit reggelig tartó táncz követ, a következő műsorból áll:

1. Falu végén (Wusching tól),
2. Bár merre jár (Lányi-tól),
3. Édes hazám (Hubert-tól),
4. Kurucz nóták (Székacs-tól),
5. Rajnai ut (Beschnith-tól),

Az élvezni akaró közönség figyelmét ezuttal is felhívjuk e fényesnek ígérkező dal-estélyre.

Főispánból — képviselő jelölt.

(Biztató szó a nyírségiekhez.)

Kállay Bertti szegedi főispánról azt írja egyik szegedi lap, hogy megválik a szegedi főispánságtól és mandátumot vállal a Nyírségben, — megválasztását bizonyosra veszik . . . Ha ez igaz és Tarokk Bertti főispánt meg is választják a Nyírségben követnek, ez is csak azt fogja megerősíteni, hogy a nyírség ma is zabtermő föld. Könynyü fejeket termel.

Ez a Tarokk Bertti a fehér elefántos szegedi gróf Tisza Lajos előszobájából emelkedett a főispáni belső, bizalmas szobába, de nem változott ott sem a karektere, Megmaradt mindvégig a nagy urak lakájanak.

Gyönyörű választó polgárság lesz az is, mely a nyírségből Tarokk Bertti főispánt küldi fel követének. Elmondható lesz rájuk, hogy a kártyafigurákból kiválasztották a filkót.

Ha Tarokk Bertti főispánt követnek — netalán — megválasztanak ez az ő életében annyi változást jelent, hogy míg Szegeden a buza kupeczekkel tarokkozott, a Lloyd-palotában a buzakupeczek liferánsaival fog tarokkozni.

Tarokk Bertti főispántól sokat tanulhatnak a nyírségiek. Megtanulhatják, hogy kell h o m o k r a építkezni. Ugyanis a híres-neves Szeged városát Tarokk Bertti és üzlettársai építették fel az államkölcson homokjára. Áldják is a nevüket a végrehajtók és a városi dobosok.

Tarokk Bertinek Szegeden T i s z a v i r á g volt a neve, hát a jó nyíriek vajon minek keresztelik el? „Ördög szekér“ leghelyesebb neve volna. Ez a pusztai pozdorja is mindig a fűvő széllel szalad.

A szegediek is elmondhatják — Kállay távozta után — most már jöhet nyakunkra a Tisza . . . Megemészti szegényeket a pótdó azon tenger adóságok miatt, melyeket a Tarokk Bertti torzideáira pocskoltak.

A szegedi gróf, Tisza Kálmán öcscse, egy ajándékkályha ellenzöt, ne-

hány sajátkezüleg faragott papírvágót hagyott örökül Szegedre, honnét minden fényessége származik; de Tarokk Bertti még öt is lefogja főzni, néhány száz tuczat zsiros tarokk-kártyáját, beámeri czilinderesvaskalapját és a szegedi gazdasági kiállításról országosan ösmert, molyette paradicsom piros disznadrágját kitehetik a szegediek a Tiszapartot csufító, többszázezer forintba került, Kállay által építettett, magtárszerű képü és muzeumnak ki-sebbitett szörnyépületbe.

Végül a nyírségieknek még csak annyit mondunk, inkább finánczot válasszanak maguknak követül, mint Kállay Bertit. Még a fináncz sem hozhatja a Nyírt olyan veszett hirbe, mint Tarokk Bertti, a ki évtizedeken át, mint a posványláz gyötörte a szegény szegedieket.

nemes Portörő Kelemen.

Szilágyi Dezső emlékére.

Egyik debreczeni poétától még verset is kaptunk Szilágyi Dezső elhunyt felől. Szép emlékezés ez a kiváló emberről. Így hangzik:

Ki dőlt egy törzs!

Ki dőlt egy törzs . . . melyet félt a vihar
A melynek üstökén fennakadt
Ha tépni jött pusztító kezével
A védtelen gyenge falvakat.

Mint a sziklát az egek villámi
Orozva sujtotta a halál
Melyet sűrű könyzapor követ
S millió fohász, mely egekbe száll.

Magyaroknak erős kősziklája
S kormányzója mindenek felett
Mindenható jóságos istenünk
Nagyjaink közt adj neki helyett!

Ki dőlt egy törzs . . . s most kitudja: helyén
Nem-e gurdény, buja gaz terem?
S meg mérgezi a talajt hol állott
Az erős tölgy, a honvédelem.

Mészár László.

Elhunyt bank-igazgató.

Varga Ferencz bankigazgató elhunytáról megemlékeztünk. Most a bánatos családtól ezen gyászjelentést vettük: Alulírottak mélyen érzett fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett jó férjem, édes atyánk, ipam, nagyatyánk és sógorunk Varga Ferencz műépítész, a Debreczeni Ipar- és Kereskedelmi-Bank igazgatója, Debreczen sz. kir. város törvényh. bizottságának tagja, folyó hó 31-én hajnali 1 $\frac{1}{2}$ óraker, életének 67-ik évében, hosszabb betegség után jobblétre szenderült. Drága halottunk hült tetemeit Augusztus hó 2-án, délután 3 és fél óraker, a Sz.-Anna-utcai 25-ik számú házból, az ev. ref. egyház szertartásával a Kossuth-utcai temetőben levő családi sirboltba fogjuk eltemetni. Áldott legyen emléke.

A Magyar Szó merénylete a halott Szilágyi ellen.

A halott oroszlánt tehát megrugják . . . , beteljesedett.

A „M a g y a r S z ó“ czimü ujság, melyet a református esperesek körlevélben szoktak a hiveknek ajánlani, (hogy fizessenek rá előre), oly vérlázító durvaságot követett el a ravatalon fekvő

Szilágyi Dezső ellen a melyre klerikális «Alkotmány» bizonyosan nem lett volna képes, mert az legalább Szilágyiban becsülte volna a kiváló, a lángeszű, a jellemzilárd magyart. — Azonban a „Magyar Szó“ a halott oroszlánon gyalázatosat rugott, midőn „Szilágyi Dezső magánéletéből“ — a ravatalon fekvő nagy kálvinista halottat bucsuztatván, írja: „egy nagy gyengéje volt“ s a többi... Mi ezt az írást ma még nem reprodukálhatjuk, de reprodukálni fogjuk, hogy tudják meg a magyar kálvinisták, miféle kálvinista lap lehet az, mely egyik legnagyobb, legkiválóbb vezérkálvinistánk holtteste fölött ily galád krokodilus könnyeket hullajt. Mi a nyitott sir felett nem vitázunk, de ezt a merényletet már most visszautasítjuk.

Felelős szerkesztő.

A miskolci sörárpavásár.

A miskolci sörárpavásár ez idén, mint már IV. országos jellegű sörárpavásár augusztus hó 21-én fog megtartatni. Az országban egyedüli vidéki vásár, mely eddig mindig kielégítő sikerrel tartatott meg. A vásár teljesen szabad jellegű, a forgalmat eladó és vevő közvetlen bonyolíthatja le. A vásár rendezésében az O. M. G. E. a Borsodmegegyi gazdasági egyesület és a miskolci keresk. és ipar kamara vesznek részt. A vásár jelentőséggel bír, mert a felvidéki jó minőségű árpáiban bő választék található. A vásárra a termelők az idén is erősen készülnek, mert ha gyengébb lesz is a termés, a miskolci országos sörárpavásáron jó piacra találnak, felvilágosítással úgy gazdák, mint vevőknek szívesen szolgál a borsodmegegyi gazd. egyesület titkári hivatala (Miskolcz, vármegyeház.)

Ünnepély a Csapókertben.

Beküldetett: A debreczeni ifjúságból alakult „Egyetértés“ önképzőköz f. hó 4-én vasárnap d. u. 5 órakor a Csapókerti elemi iskolában az ott lakók részére az augusztus 2-át ismertető felolvasó ülést tart. A jól összeállított program remélünk engedni az ünnepély sikerét, a melyet a legnagyobb mértékben megérdemel a rendező ifjúság. Az ünnepély műsora a következő: 1. Megnyitó beszéd, mondja Szombathy Kálmán. 2. Lippe Árpád szavalja Maday Gyulának alkalmi ódáját. 3. Emlékbeszéd, mondja Szombathy Kálmán. 4. Gottlieb Márton szavalja Petőfi „Élet vagy halál“ cz. költeményét. 5. „Emlékezés augusztus 2-áról“ írta és felolvassa Weisz Mór. 6. Varga Lajos szaval. 7. Bán István szaval a „Nagyidai cigányok“-ból. A rendezőség a város közönségét is szívesen látja.

Fekete zászló a városházán.

Most már ti hozzátok szólok és szállók kálvinista atyámfiai. Emeljétek meg a kalapotokat ama gyászfekete zászló előtt, melyet Szilágyi Dezső debreczeni diszpolgár elhunytá alkalmából a debreczeni városháza ormára felhuztak. A Tiszák erkölcsstelen és nemzetgyilkos uralma alatt ez a kálvinista ember volt az, a ki lángeszével, lilium fehér jellemével és rettenthetlen lélekerejével minket képviselt

és a Tiszák erkölcsstelenességét ostorozta, pozdorjává tépte. Meghalt ez a vezéremberünk is, mert ő róla most mint kálvinistáról beszéltek és vajon ki az, a ki az ő helyét betölti, a ki a küzdőteren is megállja helyét és nemcsak rettegik, de becsülik is, mint Szilágyi Dezsőt.

Ma a pápista áramlatok felül kerültek, az egyházpolitikai reformok tülhajtásával mi magunk szegeztünk kálvinista egyházunk keblére öngyilkos tört és már haldoklunk is... Sirjatok kálvinista atyámfiai, mert az a vezér kálvinista emberünk meghalt, ravatalon fekszik, a ki még az óriás erejével rendelkezett a tévedéseket helyreigazítani és a kálvinistákat biztosabb révbe vezérelni. Átkozottak a Tiszák a magyarság, a kálvinista egyház megrontói, de sirathatjuk Szilágyit, az ő ereje, becsületes magyarsága előtt megkellett hajolni mindenkinek és a Wolaffkák növekedő túlhatalma ellen ő volt a mi biztos paizsunk.

Szabad Hajdu.

Irodalmi esemény

van készülöben. Arról van ugyanis szó, hogy nemzeti irodalmunk összes elhunyt nagyjainak munkái egyöntetű, díszes kiadásban kerüljenek a magyar nemzet kezébe; egyöntetűen, díszesen és olesón, 55 csinosan kötött, könnyen kezelhető kötetben, Balassától és Zrínyitől Arany Jánosig mind magába foglal ez a kiadás, a mit költői irodalmunk maradandó becsüt fölmutat. De nemcsak költőink munkáit: Széchenyi István, Deák Ferencz, Kossuth Lajos, Kemény Zsigmond munkáinak legjavát is. A Magyar Remekírók, tehát nagy költőink és íróink olyan kiadása lesz, amilyenre évtizedek óta vár a magyar nemzet és arra való, hogy olvassak, mert elhagyja azt, a mi másod- vagy harmadrangú, avagy ami csupán a tudós kutatót érdekli. A régiebb írók műveit irodalmi értékeikhez és irodalomtörténeti jelentőségeikhez mért megválogatásban, az ujkori írók (nevezetesen Arany, Vörösmarty, Petőfi, Tompa, Garay, Bajza, Czuczor, Vajda, Arany László, Szigligeti, Madách, Reviczky, Csiky) műveit lehetőleg teljességükben, mindenestire főműveikkel fogja felölelni. A Franklin Társulat, mint e korszakos irodalmi vállalat kiadója, ezzel a vállalattal nagy meglepetést szerzett a nemzetnek. Évek óta készül rá, egymás után szerezte meg terve kiviteléhez jeles íróink munkáinak kiadói jogát s most, hogy Arany János művei is tulajdonává lettek, siet megvalósításával s 55 szép kötetben egyesíti nemzetünk szellemi munkássága legjavát, azzal a nagy gondossággal, melyet az ilyen tekintélyes vállalat megkövetel. Ezért az egyes írók munkát leghivatottabbjaink rendezik sajtó alá s látják el életrajzzal. Élükön Gyulai Pál, Beöthy Zolt, Berzeviczy Albert, Kossuth Ferencz, Eötvös Károly, Rákosi Jenő, Léva József, Vadnay Károly, Heinrich Gusztáv, Riedl Frigyes Badics Ferencz, stb. Az eszme, mely a kiadó társulatot e nagyjelentőségű vállalat közrebocsátásánál vezérli, az, hogy lehetővé tegye minden családnak a magyar nemzet jeles és remek íróinak megszerzését, ép úgy, a hogy a művelt külföldön is a legszegényebb jövedelmű család is legelső sorban a nemzeti classicusok birtokába jut. A kiadó Franklin-Társulat e nagy vállalat részletes programját ősszel fogja közzétenni és ugyanakkor

a kiadást megindítani. Kötelességének tartja azonban már most, a közönség saját érdekében, a figyelmet e korszakos vállalatra felhívni, hogy megtevéstések ellen megóvja. A hírlapokban ugyanis néhány nap óta „Képes remekírók könyvtára“ czim alatt egy vállalat hirdettetik, melynek czime félreértésekre adhat alkalmat. Ily félreértések vagy megtevéstések kikerülése végett hangsúlyozni szükséges, hogy a magyar remekírók gyűjteménye kizárólag és csakis a Franklin-Társulat kiadásában jelenhetik meg, mivel a társulat ez idő szerint a nagy magyar írók kiadási jogainak kizárólagos tulajdonosa.

Koczé Antal hangversenye.

A jelenleg élő összes magyar muzsikusok legkiválóbbika Koczé Antal, kinek virtuóz játékában pár nap mulva alkalmas lesz gyönyörködni a debreczeni közönségnek Koczé Antal ugyanis jeles zenekarával együtt augusztus 6-tól kezdve egy héten át estenként Erőss Jakab jónövű kávéháztulajdonos helyiségében a „Magyar Király“-hoz czimzett kávéházban fog muzsikálni. Ajánljuk a magyar zene partolónak figyelmébe!

Nyilatkozat.

A szolyvai és luhi Erzsébet kitünő hatású gyógyvizeket ugy ezután, mint eddig, sőt fokozottabb mértékben rendelem ugy újpesti, mint budapesti betegeimnek oly esetekben, midőn e víz ivása indicálva van.

Dr. Trojan Alajos műtő-főorvos

Ujpest.

A szolyvai ásványviz kitünő üdítő ital a savanykás kerti borokkal vegyítve rendkívül kellemes.

TÁVIRATOK.

Szilágyi halála.

A „Debreczen“ eredeti távirata.

Budapest, augusztus 1.

Szilágyi Dezsőt ma d. e. 10¹/₄ órakor átszállították a Rókus kórház bonczoló házából zárt halottas kocsin a m. k. kuria oszlopos csarnokába, ahol nyomban ravatalra helyezték.

A csarnok fekete drapériákkal van bevonva, délszaki növényzettel diszítve, a ravatal lábainál Justicia szoborral. Az érczkoporsó ugyanolyan, mint a Deák Ferenczé volt.

Délben Plosz Gyula igazságügy-miniszter a főtisztviselőkkel egyetemben letette az Igazságügyminiszterium koszoruját.

A részvét látogatásokat a csarnokban Hegedüs Sándor miniszter és Nádaszy miniszteri titkár fogadják.

Pont délben megnyitották a csarnokot a közönségnek és megkezdődött az óriási hullámszó, a ravatalhoz a notabilitások egymást követik.

A temetés holnap d. u. 3 órakor lesz.

Érdekes, hogy Szilágyi agya rendkívül nagy, 1500 grammot nyom.

A király megbizta Aponyi udvarnagyt, hogy a temetésen őt képviselje.

Pöstyén

urópahírű kénes iszapfürdőit a t. közönség különös figyelmébe ajánljuk. Specialitása: lokális iszapfürdői egyes-estreszekre, melyek nagy jelentőséggel bírnak és a legsúlyosabb köresekben is eredményesek. Ezen iszaptag fürdők hőfokszabályozható s így a leggyengébb szervezetűknél is ugyanazon gyógyhatással alkalmazhatók. Pöstyén fürdő javallva van: csusz, kőszvény, ischia, csonttörések stb. eseteinél, mely bántalmaknál csodálatos eredmények értek el. Rendelkezik új és legtökéletesebb fürdőberendezésekkel, van színház, 2 zenekar, vill. világítás, penzió. Budapesttől közvetlen vonattal 1/2 óra alatt. Prospectust és bővebb értesítést szívesen ad a fürdőigazgatóság

Egy főherceg látogatása Debreczenben.

(92 év előtt.)

Az „Egyetértés“ Floridor nevű krónikása érdekesen emlékezik egy főhercegi látogatásról, melynek 12 év előtt volt színhelye Debreczen. 92 év előtt még nagy kényelmetlenséggel járt az utazás. Hol futasztó por felhő, hol feneketlen sár gátolta a haladást. 92 év előtt a fiatal József főherceg is ilyen körülmények között utazta be az országot. Floridor a következőleg írja le a palatinusnak debreczeni vendégszolgálatát.

Julius 15-én indult el a palatinus Budáról, Szapáry János gróf főudvarmester és Cziráki János gróf helytartósági tanácsos társaságában. Nagy kerülőket tettek, s végig menve az Alföldön, Debreczen, Nagy-Károly, és Szatmáron át, július 12-én értek Máramaros-Szigetre.

Debreczenben időzött a nádor legtovább. Itt is fogadták legfényesebben.

A hortobágyi pusztának Madaras felől eső részén Szombati Istvan, diszes küldöttség élén várta a nádort, a nemes város nevében invitálva őt még vendégül. Különösen Szabolcsból, de más megyékből is sok ur rendek érkeztek a palatinus „udvarlására.“ Ezeket is a város vendéglelte. József főherceg Semsey András personalisnak balmaz-ujvárosi Hodály nevezetű tanyáján ebédel, s mielőtt bement volna Debreczenbe, megnézte Böszörmény és Nánás városokat is.

Julius 18-án vonult be a nádor Debreczenbe. A hadházi határnál Simonffy Sámuel szenátor fogadta, s ékes és hosszú latin oratóija után, nyalka forma ruhás bandérium kísérete be az Alföld nagy metropolisába. A péterfiak kaputól a Fehér Ló vendégfogadóig diákok és czéhbéli mesteremberek álltak sorfalat, a Piacz utcát pedig lombokkal, virágfüzerekkel átfont diadal-kapu ékesítette.

A fejedelmi ifju lakására nagy gond fordított. Mint a régi följegyzés mondja: „Meszéna Sándor polgármester, a Fehér-Lónak ezen tzelra kirendelt szobáit vadonat új mobilákkal és firhangokkal“ rendeztetett be. Érdekes az akkori városi tanács egy rendelete, a mely így szól: „Vivátot pedig

addig senki se kiáltson, míg Ö Fő-Hertzege bé nem szállott a Fogadóba . . .“

Ez a parancs a tanácsnak abbéli féltelméből eredt, hogy a tanulatlan, tüzes lovak, esetleg lefordíthatnák a nagy templomtól a Fehér Ló vendégfogadóig huzódó hidról a Fő-vendég kocsiját. A kocsihoz való tolakodást is megtiltotta a tanács, mert „Ö Hertzege ugyanis az egész napot a városon töltvén, ki ki módját ejtheti a meglátásnak.“

Pazar gazdagsággal állította ki nagy ebédjét a város, a melyet július 18-án adott a Fő-vendég tiszteletére. A „Fehér Ló szaláját“ telhető fényvel díszítették: „Tafeldeckert“ és Szakátsot Váradról hoztak — mondja a régi irás — ámbátor az ebédről való gondoskodással megbízott Orbán István és Kenessey Mihály uraméknak a, nemes Város tanácsa által meghagyatott, hogy a helybéli ügyes Főzőket is applikálja. Azonképen a város Gazdáknak meghagyódott, hogy asszu-szöllő és asztali Borok eránt elegendő Provisiot tegyenek“.

Ebéd után a város főbb épületeit látogatta meg a fiatal főherceg. Nem igen sok volt akkor még látni való os Debreczenben. A Thipographia, az 1564-ben épült sötét, teljesen stýlnélküli városház, a nagy tűzvész után újra épülni kezdő ev. ref. templom, meg a Salétrom-főzőház, jóformán kimerítették a programot.

Legjobban mulatott a palatinus a debreczeni tősgyökeres polgárság bálján. Ezt is a Fehér Lóban rendezték és igazi magyar izü vigadózást mutattak be. Mint a tanács rendelete mutatja azonban, ezuttal itt is nagyon ovakodtak a zártkörűség jellegének megőrzésére. Az erre vonatkozó rendelet így szól:

„A Bálba hogy mindenféle Ember bé ne tóduljon, Billétákat kell nyomtattatni és Billéta nélkül senkit sem kell bebótsátani. Billéták numerizálva legyenek és a kiknek kiosztódik, adódjon tudtokra, hogy másnak ne adják. Gyermekek és Tselédek bé ne bocsáttassanak. Billéták kiosztása bizatik Senator Dömsödy Sámuel Uramra. A Bál-Ház ajtaján katona-Strázsa legyen, mely eránt requirálni kell Obrest-Wacht Meister Uramat.“

Tanügy.

Reflexiók.

Az országos tanitói nyugdíjtörvény revíziója alkalmából írta: **Simonovit Dezső** izr. fiúiskolai igazgató.

III.

Szerény nézetem szerint a tanitói nyugdíj-intézet működését a jelzett czélok megvalósítására is ki kellene terjeszteni, természetesen a czim megváltoztatásával. Hogy miért volna czélszerű épen a nyugdíjintézet ezen czélokra felhasználni, legyen szabad a következőkben indokolni:

Egy kiváló tanfőrfiú (György Aladár) azt mondja az országos tanitói nyugdíjalapról, hogy az a tanitóságnak nemcsak anyagi támasza, hanem hatalmas kapocs, a mely a

felekezetek és nemzetiségek által szétbomlott tanitóság egyesítését előmozdítja. — Ez való és igaz.

De mennyivel hatalmasabb volna ez a kapocs, ha az élet köpenyegének nemcsak a legvégén volna felvarrva, hanem az elején a közepén, és mindenütt!

A nyugdíj alap eddigi rendeltetése mellett a roskadozó vagy a már össze roskadt számára dolgozik. Ezen egy kapocs felölt. kartársak, a felekezeti és nemzetiségi szenvedély vihara kényelmesen és bátran beférkőzhetik a nemzeti egység eszméjének köpenyegé alá és végezheti széthúzó bomlasztó munkáját, mert életpályája kezdetén és közepén kevés ember szeret az összerokadás szomorú gondolatával foglalkozni, legalább nem annyira, hogy elhatározására döntő befolyással lenne. De az általam megpendített kapesok oly szilárd össze tartó erővel bírnak, hogy a nemzeti egység eszméjének köpenyegé alá ellenséges, széthúzó áramlat nem juthatna, mert az eleven anyagi érdek, a családfenntartás hatalmas érdeke, oly kapocs, melyet megláztatni épeszü családapá meg nem kísérelhet.

Abban a meggyőződésben vagyok, hogyha a tanitói nyugdíj alap az általam felsorolt kedvezményeket is biztosítaná a tanitóságnak, a legvadabb nemzetiségi izgató is beállana a magyar nemzeti eszme szolgálatába.

Ez volna az eredmény politikai szempontból. De a közművelődés szempontjából is nagy előnyök volnának a hangoztatott eszmék megvalósítása és különösen a tanitói üdülő és fürdő telepek letelepítése által elérhető.

Hogy a tanító — megszabadulva anyagi gondjainak jelentékeny részétől — újult erővel és fokozott lelkesedéssel végezhetné áldásos munkáját, azt felesleges is magyarázni. Az sem vonható kétségbe, hogy az üdülő telepeken összesereglett tanitók egymással való érintkezéséből üdvös gyümölcs fakadna ugy a hazai tanügyre, mint a testi szellemi létezőjére.

Mindazon érdekek, melyek a tanitók gyűlésein és szakértekezletein nyernek részbeni kielégítést a szabad természetben, a nyugalomnak és az üdülésnek szánt napokban hatványozott mértékben volnának elérhető.

Ezen üdülő telepekre kellene terelni mindazon gyűléseket, melyeket tanfőrfiak rendszeren nagy szünidő elején vagy végén a főváros füledt levegőjében szoktak évente megtartani.

Milyen egészen más érdeklődés mellett folynának le az ilyen gyűlések a szabad természetben! Mennyivel több tanulságot meritene ezekből a tanitóság zöme!

Avagy az évente rendezni szokott torna-, rajz- és egyéb tanfolyamok nem végeznének sikeresebb munkát az üdülő telepeken, mint a fővárosban?

Én abban a meggyőződésben vagyok, hogy ha egyáltalában létezik szer, mely a kasztokra osztott hazai tanfőrfiákat egy kaplap alá, egy testté egyesítheti, az nem lehet más, mint az üdülőtelepek létesítése és lehetővé tétele annak, hogy a nagy szünidőben minden tanfőrfiú családostól élvezhesse a szabad természet éltető és új erőt nyújtó határát; élvezhesse nagyobb áldozat, anyagi megerőltetés nélkül. Ott lehetne megeremteni azt az egységes szellemet, mely a különböző jellegű tanintézetek anynyira szükséges és anynyira óhajtott egyöntetű működését eredményezné.

Mindazon nemzeti érdekeket, melyeket sokan csakis az összes iskolák államosítása által vélik elérhető, el volnának érhető az általam proponált eszmék megvalósítása által, mert a felsorolt kedvezmények élvez-

hetése az egész tanítósgot azon közös forráshoz terelné, melyből ezen áldás bugyog.

De szinte hallani vélem azt az ellenvetést, hogy a tanítói nyugdíj alap nem elég erős arra, hogy ilyen kedvezményeket nyujthasson. Hát ez igaz, de nem is úgy értem a dolgot, hogy az alap tisztán eddigi jövedelméből szolgálta azokat a kedvezményeket, hanem úgy, hogy a célhoz minden érdekelt félnek: a tanítósnak az államnak és a társadalomnak egyaránt kell hozzájárulni.

Részletekbe ezuttal nem bocsátkozhatom. Ez számítás dolga és ehhez statisztikai adatok kellenek, melyekkel nem rendelkezem. De azt hiszem, hogy azon megbecsülhetetlen előnyökért, melyek a felsorolt kedvezmények nyujtásából a tanítósnak és a tanúgyre háramolnának, minden érdekelt fél meghozhatja a szükséges áldozatot.

Ezek alapján elfogadásra ajánlom abbéli indítványomat, hogy az országos tanítói nyugdíjintézet működésének a jelzett irányban leendő kiterjesztése érdekében a Gönczy-egyesület országos mozgalmat indítson, hogy a hazai tanítósg egy jól megokolt kérvényben terjeszse ebbéli óhajait a nagym. vall. és közoktatásügyi kormány elé. Ugy legyen!

CSARNOK.

Nagy Napoleon császár katonája.

(Eckmann-Chatriantól.)

Fordította: Ifjabb Mórcaz Pál. 14.

Néhány napra később azt jelentette az ujság, hogy a császár szerencsésen elérte Párist és a római király, valamint Mária Lujza császárné koronázásához készülődik. A polgármester ur, az ügyész ur, a szenátor urak mind csak a trón jogait vitatták és ez alkalomból még különös beszédet is tartottak a városház nagytermében. Az idősebb Burguet professzor ur szerkesztette meg ezt a beszédet azonban Parmentier báró ur olvasta fel. De nem mondhatni, hogy az emberek valami nagyon épültek volna belőle, mert mindeaki csak attól rettegett, hogy újabb katonafogdosás következik, mindenki csak azt számított, hogy most mennyi katonára lesz szükség. Az emberek egész belesoványodtak ebbe a gondolatba. Gulden ur ugyan váltig biztatott.

— Ne busulj József. Te igyse, ugyse masirozol el. Hisz az ily béna teremés, mint te, már a legelső pihenő helyen kitudne.

De jó gazdám hiába vigasztalt, nyugtalanságom csak nem oszlott el.

Már az érdekelt családokat kivéve, senki sem töprengelt az oroszországi esetek fölött. De Gulden ur néha munkaközben el-el bölcsekedett.

— Én megtudtam magyarázni a mi uraink barbárságát, hogy olyan könnyen veszik a háboruskodást. Mondják, hogy az ur a mi boldogításunkra rendelte volna őket, de ők csak a hadi dicsőségek után törtek magukat, mert nem hiszem, hogy ismernék a szegény aggnak, a boldogtalan anyáknak azt a szivettépő fájdalomát, a mely minden hadjárat elején megújul. A mi uraink csak a lobogó zászlók büszke utját nézik. És nem látják meg soha azokat a könnyeket, és nem hallják meg soha azokat a görcsös jajkiáltásokat, melyek az erdőt, mezőt, a várost, a falvakat betöltik

vad kétségbeesés lesujtó jajával, midőntán később hazaérkezik a legszomorubb hír: Ne várjátok a fiatokat. Meghalt a legény, a lovak patkója alatt pusztult el vagy a golyó roncsolta szét vagy hogy béna, sebesült a roncs ember, lázasán fekszik a tábori kórház véres szalmáján meszsze idegenben. Vigasz nélkül való állapotban. Pedig egyre ti utánatok kiáltoz, mint mikor még kicsi gyermek volt! . . . Azonban a mi uraink, a hódítók, aligha ösmerik az édesanyák omló könnyeit, mert ezt ismervén, aligha kerülne köztük oly kegyetlen, aki többé a hiu hadakozásra gondolna. Ámde nem gondolnak ők senkivel. Azt hiszik, hogy mások előtt is közömbös a gyermek sorsa, hisz az ő szemükben, mint az állat, olyan az ember! Pedig csalóduak a nagy hatalmasok. Mert minden lángeszük, minden dicsvágyuk hiu és semmis. Csak egy eset az, mikor talpra kell állani a népnek. De ilyenkor férfi, nő, gyermek, öreg álljon talpra mind. Ez az eset az, ha szabadságunk forog veszedelemben, mint az 1792-dik esztendőben. Akkor pusztuljon el mind, vagy vivják ki együtt a közös nagy győzedelmet. Mert aki ilyenkor vissza marad: az gyáva. Félti a rongy életét, a más hátával akar takarózni. . . Ekkor ha győznek, nem az egyes, hanem valamennyi győzött. Az apa és hiu családját védi. És ha megölettek, igaz, hogy az szerencsétlenség, ámde az igazságért, a jogaikért küzdve estek el. És hidd el Józsefem, ez az egyetlen jogos háboru, amit nem lehet soha felpanaszolni. A többi háboru gyalázatos, aljas mind és az így aratott dicsőség nem emberi dicsőség, hanem olyan, mint a vadállat vérengző dicsősége.

A jó Gulden ur így elbeszélgetett velom. Helyesltem minden szavát, és elbámultam a nagy élettapasztalatán. De majd január nyolczadik napján újabb hírdetményt akasztottak ki a városházán, melyben az adatott mindenkinek tudtára, hogy mint akkor mondani szokták, a császár a szenátus beleegyezésével elrendelte az újabb ujonczozást, mozgósítást. És pedig az ezernyolczszáztizenhármasközül százötven ezer ujonczot követelt. Aztán száz csapatot az ezernyolczszáztizenkettedik évi első osztályú népfelkelők közül, akik már mentve vélték magukat, aztán ezernyolczszázkilencztől ezernyolczszáztizenkettőtől számitva százezer ujonczot. És így sorban végig, amíg a seregben támadt hézagok beteltek. Sőt hogy még nagyobb hadseregünk legyen, mint amilyennel az oroszországi hadjárat előtt büszkélkedtünk.

Mikor reggel Foupe, az üveges, hozánk betérve elbeszélte az ujságot, majd elájultam. Mert magamban így busultam: Elvagyok veszve, elviszik még az ezernyolczszázkilenczből való családapákat is. Gulden ur megkínált vízzel, mert úgy megfakultam, mint a holttest és megis szédültem.

Különben másokat is lesujtott ez a czédula. Mert ezen esztendőben sok fiatal ember huzódzott a katonáskodástól, az egyik a fogait ütötte ki, hogy így meneküljön a töltény harapástól, mások, hogy a flintát ne foghassák a hüvelykujjukat lötték el. ismét mások az erdőbe bujdosnak, ahol a zsandárok hajszolták őket. Hogy szinte kevés volt a zsandár, mert az anyák is a szökevényeket pártolták és sokan maguk biztatták a ficzkóikat, hogy ne engedelmesséjének a zsandárnak, És mindenképen segítették a bujkálókat. Szidalmazták a császárt is, És a papság vigasztalását már nem hallgatták. Röviden mondva: csordulá sig megtelt a csöbör.

És még a kihirdetés napján átrándultam Vierwindenbe. A szivem bezzeg most nem repkedett az örömtől. Egész lesujtott a hir. Olyan voltam, mint a halálraitelt, a ki szerelmét, életét elveszti, csak úgy tá-molyogtam, mint az őszi légy. Afölött is tépelődtem, hogy mint adjam kedveseimnek tudokra a balhírt. De midőn a szobába beléptem, mindjárt láttam, hogy nem mondatok ujságot, mert Katicza már siránkozott, de Gretel néném is megfakult, mint a fal.

Előbb összeölelköztünk. Majd Gretel néni kezdte a szót!

— Józsi! te nem masirozol el. . . Hisz miközünk nekünk ehez a háboruhoz? Maga a főtisztelendő ur is azt mondta. ami sok, az sok, végre is békét kell kötni. Értsd meg hát, itthon maradsz. Te pedig Kati né ptyerégj, ha mondóm, itthon marad a Jóska! És a jó néni csakugy csapdosta a bádog fedőket és zöldült, kékült mérgeben, így folytatva: — Már ugyan rég ellenemre ez a nagy mérszárolás. Hát nem elég, hogy a szegény Gáspár és Jokel ccsémet elrabolták is hogy valahol Spanyolországban elpusztultak a császárt, most még ezt a mi ficzkónkat is elakarja vitetni? Vagy hát az sem volt neki elég, hogy háromszázezer embert elpusztított Oroszországban? Én már bizony kimondom: Isten ellen való vétek ez. Mert ahelyett, hogy a békére gondolna, mint más okos ember, most is a háborun jár az esze. Mindenkit leakar mérszároltatni. Megérjük, hogy elhurezoltatja még az utolsó férfit is.

— Gretel néni kérem! Az Istenre kérem, hallgasson. Vagy beszéljen halkabban, szólitottam, miközben az ablak felé tekintek. Még meghallhatják. Akkor elvesztünk mindnyájan.

(Folyt. köv.)

1109/1901. v. k. szám.

Árverési hírdetmény.

A debreczeni kir. jbiróságnak V. 631/5. 1901. sz. végzése folytán közhírré tétetik, miszerint Stenger és Fleischmann czég részére Kovács Izsó debreczeni lakostól 231 korona tőke, ennek 1900. évi julius hótól számitandó 5 százalékos kamatai és eddig összesen 65 kor. 26 f. perköltség erejéig 1901. évi márczius hó 1-én biróilag le- és felülfoglalt és 2587 koronára becsült 20 darab márványasztal és egyebekből álló ingóságok 1901. évi augusztus hó 2-án délelőtt fél 11 óraker kezdetét veendő és Debreczenben Piacutca 58 sz. a. megtartandó nyilvános birói árverésen a legtöbbet ígérőnek azonnali készpénzfizetés mellett, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Debreczen, 1901. julius 12-én.

Sugár Gyula

bir, kiküldött.

APRÓ HIRDETÉSEK.

10 szóig 40 fillér, azontul minden szó 2 fillér. A legkisebb hirdetés 40 fillér. Vastag betűkből szedett minden szó 4 fillér.

Szép bajusz nyerhető rövid időn a híres „Hajduságpedrő” használata által. Egy doboz 40 fillér. Kapható Debreczenben **Toth Béla** gyógyszer-tárában, valamint a készítő **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszerésznél H. Szoboszlón.

Eladó egy 2 sz. tűzmentes **pénzszekrény** és egy Remington-féle új **írógép**. Bővebb felvilágosítást ad **Bárdos Géza** közgazdasági bank.

Nagy Block naptárak,

rendkívül praktikusak 1901. évre 40 krért kaphatók kiadóhivatalunkban.

Tanulóul jó családból való fiu felvétetik.

Mérlegképes könyvelő, ki a magyar és német levelezést bírja, szabad óráiban elvállal könyvek vezetését vagy bármily irodai munkát. Czim a kiadóban.

A dadogók és hebegők

számára tanfolyamot nyitok, az ilyenek e hó 20-ig jelentkezhetnek a Teleki-u. fiiskolánál.

Ebesi ártézi viz a legjobb legégszegesebb üdítő ital. Kapható minden fűszerüzetben, kávéházak és vendéglőkben. Fő-
r a k t á r : Piacz-u. 7. sz.

Dr. Szenes Zsigmond

volt gyermekkórházi másodorvos,

gyermekgyógyász

augusztus hó 1-től kezdve

a városi bérházban

(Simonffy-u. 2. alatt) lakik.

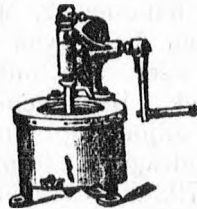
Ruhamosó-gépek gyára

Krauss és Társa Bécs,
XVIII., Währingergürtel 53. sz.

A legnagyobb és legrégebb gyár e szakmában Ausztria-Magyarországban, elvállal teljes mosóda berendezéseket és szállít felelőség mellett a legszolidabb kivitelben.

Gőz mosógép

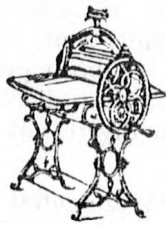
elismert legjobb rendszerűt. kézi vagy gőzerőre 28 frtól feljebb 2000 frtig.

Centrifugal (körforgó)

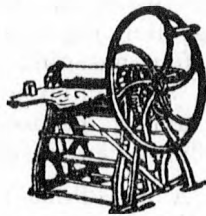
mosógép, zajtalan, kézi és gőzerőre 140 frtól feljebb.

A legjobb ruhafacsaró-gépet minden nagyságban 14 frtól feljebb.

Mangorló gép

legjobb szerkezettel 28 frtól feljebb.

Vasaló gép

85 frtól feljebb.

Kimerítő árjegyzékeket kívánatra ingyen és kérmentve.

Új kézmű- és rövidáru üzlet.

Tisztelettel tudatom a n. é. közönséget, hogy a helybeli piacon évek óta fennálló és jó hírnevű **Erdei Mihály**-féle bolthelyiséget (Piacz-utca, Bika szállodával szemben) kibéreltem és ott f. évi augusztus hó 1-től

kézmű- és rövidáru-üzletet

rendezek be.

Midőn megemlítem, hogy **Benyás Emil** ur üzletében 10 évi működésem alatt alkalmam volt a n. é. közönség izlését és kívánalmait kitapasztalni, azon reményemnek adok kifejezést, hogy ezt párosítva előnyös összeköttetésekkel, igényét teljesen kielégíthetem s legfőbb törekvésem lesz, kitartó szorgalom és előzékeny kiszolgálás által a n. é. közönség bizalmát megnyerni.

Kérve becses pártfogását, tisztelettel:

Zengevald Géza

Debreczen, Piacz-utca 14., Bika szállóval szemben.

Minden külföldinél jobbak!

és olcsóbbak!

a „Debreczeni vasöntőde és géplakatosság“

aranyéremmel kitüntetett

kutszivattyui, borsajtói és

szőlőzuzó gépei!

Eladás egyedül a gyártelepen:

Péterfia végén a hadházi-utczában.

Választási**zászlókat és jelvényeket****feltűnő olcsón készítünk.**

Bármilyen nagy megrendelést néhány óra alatt elintézzük.

Zászlók és jelvényekről megkeresésre árjegyzékkel készséggel szolgálunk.

Sürgőnyczim:

HOFFMANN KRONOVITZ

Debreczen.

Tisztelettel

Hoffmann és Kronovitz

könyvnyomdája

DEBRECZEN, Piacz-utca 49.